

زنانی که مرد می شوند - باکره‌های قسم خورده آلبانیایی

ترجمه منیژه مقصودی

(دانشیار دانشگاه تهران)

محمد مهدی فتوره‌چی

(استادیار موسسه مطالعات

و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران)

فهرست

- مقدمه‌ای دربارهٔ نسخهٔ فارسی کتاب زنانی که مرد می‌شوند (باکره‌های
قسم خورده آلبانیایی) ۱۵
- مقدمهٔ چاپ دوم: آنتونیا یونگ ۲۱
- چهرهٔ در حال تغییر تیرانا ۲۱
- مقدمهٔ چاپ دوم: منیژه مقصودی ۲۷
- مقدمه مترجمان ۲۹
- موقعیت جغرافیایی و تاریخی کشور آلبانی ۳۰
- تاریخ معاصر ۳۱
- شرح و تفصیل کتاب ۳۳
- نقد و تحلیل ۴۳
- «کنون» ۵۰
- کنون ۶۱
- کوزوو: تاریخچهٔ مختصر ۶۲
- مهاجرت‌های آلبانیایی‌های کوزوو ۶۳

۶۵	قوانین عرفی: کَنون لکه دوکاگجینی
۶۹	خانواده
۷۰	ازدواج
۷۵	پیشگفتار
۹۱	فصل اول - مقدمه
۹۱	مردم آلبانی
۹۲	خلاصه‌ای از پیشینه تاریخی
۹۴	دوران جنگ و بعد از آن
۹۵	زندگی پس از دوران کمونیستی
۹۷	محورهای این مطالعه
۱۰۱	برداشت‌های نادرست فرهنگی
۱۰۵	یافتن «باکره‌های قسم خورده»
۱۱۱	فصل دوم - شجرهٔ خونی، شجرهٔ شیری (۱)
۱۱۱	پدرسالاری و مردمحوری در مناطق روستایی آلبانی
۱۱۲	طایفه، خاندان و خویشاوندی
۱۱۳	سلسله‌مراتب
۱۱۷	سرپرست خانوار
۱۲۱	مالکیت و وراثت
۱۲۴	شیربها: موقعیت زن
۱۲۷	نامزدی: ازدواج از پیش مقرر شده
۱۳۵	پس از روز عروسی
۱۴۲	فوت شوهر
۱۴۳	تقسیم‌کار
۱۵۳	فصل سوم - «کَنون» قوانین آبروداری و مهمان‌نوازی
۱۵۳	«کَنون» قوانین آبروداری و مهمان‌نوازی
۱۵۳	«کَنون»
۱۵۵	قدرت بسا

۳۰۳.....	ضمائم
۳۰۳.....	ضمیمه ۱
۳۰۳.....	«کَنون»
۳۱۱.....	ضمیمه ۲
۳۱۱.....	انتقام‌جویی و خون‌ریزی
۳۲۲.....	انتقام‌جویی در ادبیات و فیلم
۳۲۶.....	ضمیمه ۳
۳۲۶.....	«تاریخچه کوتاهی از جنبش زنان در آلبانی»
۳۴۹.....	نمایه
۳۵۷.....	منابعی در همین ارتباط

کنون^۱

«امروز هم درک شخصیت، ذهنیت و الگوی رفتاری مردم آلبانی بدون در نظر گرفتن کنون [...] مشکل است، هنوز اصول این قوانین عرفی، مسائل زندگی روزمره بسیاری از مردم آلبانی را پاسخ می‌دهد.»
(مانگالاکوا، ۲۰۰۴: ۲)

کتاب کنون لیکه دوکاگجینی^۲ مجموعه‌ای از قوانین نوشته‌نشده شفاهی است که در قرن پانزده میلادی کدگذاری و یک قرن پیش استفان جکویچ ثبت کرده است. بر اساس قوانین کنون، به زنان ارثیه نمی‌رسد، آن‌ها حتی بعدرت صاحب نامی می‌شوند؛ از زمان تولد «دختر ... [فلان شخص]» خوانده می‌شوند. هنگامی که ازدواج می‌کنند، ابتدا به نام تازه‌عروس^۳ و پس به نام «همسر جوان ... [فلان مرد]». «همسر ...» و در نهایت «خانم سن ... [فلان شخص]» خطاب می‌شوند. این حق انتخاب برای زن وجود دارد که زیر بار ازدواجی «از قبل برنامه‌ریزی شده» نرود. در این صورت او باید سوگند بخورد که با حفظ ظاهری مردانه باشد و تا زنده است هرگز

ازدواج نکند و باکره بماند. این سوگند هرگز تغییردانی نیست. طبق این سنت، سوگند در حضور ۲۴ نفر شاهد انجام می‌شود و «باکره قسم‌خورده» را متعهد می‌کند که تمام عمر با ظاهری مردانه زندگی کرده و هرگز ازدواج نکند؛ اگرچه امروزه مراسم سوگند خوردن به‌ندرت رعایت می‌شود.

کتاب *کنون لکه دوکاگجینی* معروف‌ترین و کامل‌ترین مجموعه قوانین عرفی آلبانی است. قرن‌های متمادی، در دوره‌های مختلف تاریخی، به‌شدت رفتار اجتماعی و زندگی روزمره مردم آلبانی را تحت‌تأثیر قرار داده است. به‌رغم اینکه قوانین عرفی کتاب *کنون* در حال حاضر به صورت قانون رسمی نیست، با این حال به صورت گسترده‌ای مورد احترام همگان است و هنوز هم در بخش‌هایی از شمال آلبانی و غرب کوزوو اجرا می‌شود.^۱ *کنون* نفوذ عمیقی در فرهنگ و قانون مدنی آلبانی داشته است و با وجود اینکه در حال حاضر، قانونی نیست، به صورت گسترده‌ای به آن احترام گذاشته می‌شود و هنوز هم با تغییرات خاصی در بخش‌هایی از آلبانی و کوزوو اجرا می‌شود.^۲

کوزوو: تاریخچه مختصر

کوزوو که بخشی از امپراطوری عثمانی بود، در اوایل دهه ۱۹۰۰ به یوگسلاوی پیوست. کوزوو منطقه‌ای خودمختار در جمهوری صربستان در یوگسلاوی بود؛ اما خودمختاری آن در سال ۱۹۸۹ منحل شد. صرب‌ها در مقایسه با تعداد آلبانیایی‌های کوزوو در اقلیت قرار داشتند؛ اما در کوزوو دارای موقعیت برتر بودند. پس از فوت مارشال تیتو و فروپاشی یوگسلاوی تنش‌ها بین دو اقلیت قومی بیشتر شد و خشونت دولت صربستان نسبت به آلبانیایی‌های کوزوو به درگیری علنی بین آن‌ها در سال ۱۹۹۸-۹۹ منتهی شد. این جنگ منجر به اخراج جمعی آلبانی‌های کوزوو توسط میلوسویچ شد؛

1. Kostovicova, 2005:116; Fox, 1989: xvii

2. Tmavci, 2010:201-202; Beardsley, 2003 ; Elsie, 2011:151

سپس ناتو آنجا را بمباران کرد و در نهایت ارتش صربستان در سال ۱۹۹۹ از آنجا خارج شد.^۱

پس از جنگ، کوزوو با مدیریت سازمان ملل متحد^۲ اداره می‌شد و تیره‌های نظامی بین‌المللی در آنجا مستقر بودند. برای آلبانیایی‌های کوزوو، این سرکوب که اعمال نوعی سیاست آپارتایدی علیه آلبانیایی‌های کوزوو توسط دولت صربستان در دهه ۱۹۹۰ بود، خاتمه داده شد.^۳ در ۱۷ فوریه ۲۰۰۸، کوزوو استقلال خود را از صربستان اعلام کرد.^۴

مهاجرت‌های آلبانیایی‌های کوزوو

روشن است که مهاجرت، بخش مهمی از تاریخ و سنت کوزوو را تشکیل داده است، همان‌گونه که ضرب‌المثل زیر بدان اشاره می‌کند؛ در طول تاریخ بین بعضی از آلبانیایی‌های کوزوو ضرب‌المثلی رایج بوده مبنی بر اینکه هر خانواده در آرزوی داشتن شش پسر بوده است: «دو پسر به خارج از کشور بروند و کار کنند، دو پسر در خانه بمانند و از خانواده نگهداری کنند و دو پسر برای کشور خود کشته شوند، یا برای کسب آزادی بجنگند.» این ضرب‌المثل به‌خوبی نشان می‌دهد که آلبانیایی‌های کوزوو درک کرده بودند که مهاجرت، بخشی از زندگی آن‌ها خواهد بود و بخشی از پیشرفت و بهبود وضعیت خود و خانواده آن‌ها از طریق مهاجرت حاصل خواهد شد.

شناسایی الگوهای تاریخی و جاری یا برآورد دقیق مهاجرت در مورد کوزوو بسیار مشکل است؛^۵ ولی ما بعضی از انواع و الگوهای مختلف مهاجرت را که در قرن بیستم اتفاق افتاده است، شرح داده‌ایم: مهاجرت

1. (Regeringskansliet, Republiken Kosovo, <<http://www.regeringen.se/sb/d/5472/a/99715>>);

Sida, Styrelsen för Internationellt Utvecklingssamarbete, Lär känna Kosovo, Kosovo Z<<http://www.sida.se/Svenska/Lander--regioner/Europa/Kosovo/Lar-kanna-Kosovo>>

2. UNMIK

3. Norman, 2007:77

4. The country has been recognized by most European countries and the US. So far, 87 countries have recognized it independence. Sweden recognized Kosovo in March 2008

(Regeringskansliet, Republiken Kosovo, <<http://www.regeringen.se/sb/d/5472/a/99715>>)

5. Vathi and Black, 2007:6, 8